DIVINO NUMINE CLEMENTER ADSPIRANTE

Ex

Conſenſu & Authoritate Ampliſſimæ Facultatis Medicæ in Celeberrimâ Tubingenſi Academiâ

DISSERTATIONEM MEDICAM INAUGURALEM

De

MEDICAMENTIS STERNUTATORIIS,

PRO

Conſequendis Summis in Arte Medica Honoribus & Privilegiis

DOCTORALIBUS

Sub

PRÆSIDIO

MAGNIFICI DN. h. t. RECTORIS.

DN. GEORGII BALTHASARIS METZGERI, Medic. D. Praxeos, Anatomiæ, & Botan. Prof. Ordin.

Præceptoris & Promotoris ſui, omni ætate Parentis loco colendi,

Solenni Eruditorum examini

Ad diem 13. Octobr.

Subjicit

JOHANN-HENRICUS HILLER, Stuttgardianus.

TUBINGÆ,

Typis JOHANN-HENRICI REISI,

ANNO M DC LXXVIII.

9

Q. D. B. V.

PROOEMIUM.

QUod ſi Romanorum olim ſervi fortuitò etiam facta ſternutamenta & tuſſim, teſte *Aur. Theod. Macrobiô 1. Sat. c. 11.* magnô malô ſuô luebant, neſcio quid de me ſperare auſim, qui ſtudiô, ex *Gratioſæ Facultatis Medicæ* indultu, ſternutationem excitandi cauſas, inſtrumenta, modumque in ſcenam, locô *Inauguralis argumenti* produco, publicoque hîc examini ſiſto. Sed jacta eſt alea! uſus finisque rem commendabunt, coronabunt, DEus ſuâ mihi gratiâ adſit.

THESIS I.

SPecioſa *Epicteti*, ſummi quondam Philoſophi, ſententia: ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις; Initium doctrinæ eſt nominum dilucidatio, idemque *Galenus* in ſcriptis ſuis hinc inde, *1. m. m. cap. 5. 2. m. m. cap. 1. l. de opt. conſtit. 6. & 9.* & alibi inculcat, nominum notionem in diſputationes adſumi, & tanquam limen ſpectari debere. Horum itaque in diſquiſitionis hujus veſtibulo memor, primordia à *Nominis* enucleatione auſpicabor.

II.

Sternutatoria igitur medicamenta, quæ *Plinio* etiam *ſternutamenta* audiunt, ab effectu, ſternutatione, nomen ducunt, aliâ ſed fictâ & communi cum Errhinis & Apophlegmatiſmis voce, *caputpurgia*, vel ſpecialiùs *naſipurgia* dicuntur: nec incongruè

 eadem

eâdem vulgus Medicorum licentiâ, *naſalia*, à loco applicationis, vocat apud *Jacob. Weckerum antid. gen. l. 1. c. 18. & 43. Emunctoria* non nemo Recentiorum appellat. *Græcis* πταρμικὰ, aut ex *Galeno 5. ſimpl. Med. 20.* ἔρρινα dicuntur, ſed fortiora, ut limitant nonnulli, generalem itidem operationem, locumque magis, quàm ſpecialem operandi modum, attendentes. *Homonymum* aliud apud *Authores* vix occurrit, niſi cum *Thalmudiſtis*, ex *Buxtorffio in Lexico Thalmud.* inter ſuperiorem, & inferiorem ſternutationem ridiculè diſtinguere velis, hujusque intuitu flatus diſcutientia, ſeu carminantia vulgò dicta, nomine hôc digneris, vel ἀκύρως ſternutationem etiam eructationem habeas, ex *Galeni comment. 2. in 6. epidem t. 32.* hancque promoventia ſternutamenta cenſeas. Cæterùm vox ptarmica κατ' ἐξοχὴν certæ plantæ tribuitur, qua de *Botanicorum* diſſenſus ubique obvius, notarique hôc præcipuè locô meretur Texaxapothla *Indorum* apud *Franciſ. Hernandez rer. Indic. nov. Hiſp. l. 2. c. 3.* quæ (mirum!) inuncta, vim ptarmicam per lapidem vel quinque uncias craſſum, naribus adverſæ parti lapidis admotis, probat. Senſum hujus loci ſequens *deſcriptio* ſiſtit.

III.

Sternutatoria ſunt medicamenta naribus privata conſecrataq́, quæ non ſolùm ſecundum partem maximè ſenſilem, internam tunicam, laceſſunt, & mucum, nec non vitioſum, ex vaſorum huc deſinentium oſcillis, humorem eliciunt, ſed & ex his & è toto ferè corpore, motu peculiari ſternutatorio, moleſtam ſarcinam loco movent & expellunt, in vitæ bonæque valetudinis præſidium.

IV.

Valdè neceſſarium Superiorumque induſtriâ Medicorum vel maximè dignum medicamentum hoc, cum *Bartholomæo Paſchetto*, meritò laudo, ut ut de primo *inventore* non conſtet, antiquiſſimum tamen remedium eſſe, nemo non largitur, cùm hujus apud antiquiſſimos Scriptores mentio fiat; inventionisque occaſio ipſi procul dubio naturæ debetur, quæ ſpontanea, in moleſti oneris expulſione, ſternutatione, Medico, ſui imitatori, præivit; caſus verò ſuggerere materiam potuit, qui idem herbam hæmagogam apud *Galenum de purg. facult. c. 6.* viperarum contra

tra lepram vires, *11. de ſimpl. Med.* 20. ſcordii dotes *1. de antidot. 14.* gratiolæ conglutinandi virtutem, apud *Andr. Cæſalpinum 6. de plant. c. 69.* nec non plura alia apud *Hermann. Grube de ſimpl. med. cognoſc. ſ. 6. art. 1.* & alibi obvia, ex orco quaſi & tenebris in lucem protraxit, quæ facta pòſt experimenta, & ratio commendarunt.

V.

Naribus autem dum *ſternutatoria privata conſecrataq́;* dico, non ſimpliciter cum illis facio, qui communi præſuppoſitâ evacuantium univerſalium & particularium diſtinctione, inter hæc ptarmica ponunt, ſed omnino, ſi effectum videas, & comodum in totum corpus redundans, quo de circa uſum, univerſale remedium habeo, utut ratione ſubjecti aut loci, per quem fit evacuatio, particulare dici poſſint; ſeparoque ita ab apophlegmatiſmis ſive ſalivatoriis, ori dicatis, motu verò peculiari ſternutatorio ab errhinis in ſpecie dictis. Cætera ex penitiori ſubjecti, materiæ, modi applicationis, & operationis, viarum, & uſus evolutione, plenius planiusque conſtabunt, quæ ſuô ſingula ordine inveſtigabo.

V I.

Subjectum, puta *applicationis* & *receptionis*, nares non immeritò dixi; harum enim in cavitatem, ſive inflata, ſive attracta, ſive infuſa, ſive illita, aut modô quôcunque pòſt enarrando aliô, ſternutatoria neceſſariò recipiuntur; nec adverſarium hic ullum offendo. An verò irritationis pariter & ſcaturiginis hæ ipſæ ſubjectum dici mereantur, majori Authorum diſſenſioni expoſitum eſt. Veteres enim tantum non omnes, cumque his Juniorum non pauci, de hoc ſolicitis cerebrum ſimul & præcipuè monſtrant, quò aſcendere ptarmica, etiam quà habitum & ſubſtantiam, ut loquuntur, unde quæcunque nares emungunt, trahere, quod violento motu concutere creduntur, Authoritatibus hîc anxiè conquiſitis opus non eſt; ubique enim, apud *Coum 7. aph. 51. Pergamenum in comment. Fernelium m. m. l. 5. Sennertum l. 2. prax. c. 9.* & plures, qui ſententiam hanc omnes pertinaciter tenent, & defendunt, teſtimonia extant uberrima. Hâc præfaſcinatus opinione *Bernhardus Schwalve* ſternutamenta irritamenta cerebri

vocat, *therapeutic. general. p. m. 178. Fr. Grembſius l. 2. arb. integr. & ruin. hom. c. 1. §. 11.* crebram ſternutationem cerebri potiùs quàm narium affectum dicit; imò ad ſenſum pro majori fide provocat *Unzerus de epilepſ.* fuiſſe, ſcribens, apud *Galenum*, qui poſt errhini attractionem gravem cerebri morſum ſenſerit.

VII.

Qua verò de cerebri parte trahant, quam irritent proximè ptarmica, omnes non idem ſentiunt. Sunt qui ad cerebrum ſcandere hæc per os cribriforme, & ex hujus anterioribus ſeu primis Ventriculis, aut extremis horum propaginibus, proceſſibus mammillaribus, trahere materiam volunt cum *Zacuto Luſitano prax. hiſtor. l. 3. c. 19. Fabric. Hildano c. 1. obſ. chir. 24. Joh. Neandro in tabacolog. p. m. 75.* ſunt qui ex ipſa cerebri baſi c. *Paſchetto* hanc moveri credunt; ſunt denique qui lambere marginem ſolùm cerebri, & humorem fluctuantem circa hujus ſubſtantiam & meninges cum *Joh. Fernelio 3. m. m. 16. Lud. Mercato l. 3. de morb. intern. cur. c. 1. Alberto Kypero inſt. med. l. 4. c. 15.* laceſſere putant. *Sennertus* errhina quidem ultra meninges non operari credit, ſternutatoria tamen mordacitate & acrimoniâ ſua altiùs penetrare, & ex ipſo cerebro evacuare humores autumat, *Inſt. l. 5. p. 1. ſect. 1. c. 18. p. 2. ſ. 1. c. 15.* Sed omnia hæc ad multorum Modernorum palatum non ſunt, qui ptarmicis ne quidem ad meninges, multò minus ad cerebri ſubſtantiam, ventriculos, aut baſin, aſcenſum concedunt, ſed inacceſſibiles ubique vias, os ſpongioſum interjectum membraniſque obductum, foramina oſſis cribriformis, pelliculis obſtructa de velaminibus cerebri oriundis, objiciunt, quæ omnia nec aëri, ſi hunc vel folle vel quâcunque vi intrudere quæras, nec conſequenter ptarmicis, craniô integrô nec morbo correptô, tranſitum indulgent. Ut nihil dicam de materiâ expellendâ, quam hîc quærunt, cujus de expulſione naturam ſollicitant, quæ nec in cerebro ejusque meningibus latet, nec ſi adeſſet, ob viarum defectum, evacuari hîc commodè poſſet, ut de ventriculis *Fernelius* ipſe ingenuè confitetur. *d. l.* idem de cæteris *Schneiderus l. 2. de catarrh. ſ. 1. c. 2. l. 3. ſ. 1. c. 11. l. 4. c. 9.* & pluribus in locis. *Guernerus Rolfinccius diſſert. anat. l. 6. c. 56. Martinus Schoockius de ſternut.* qui ex his collegit, abunde probant, quos, cui volupe eſt, conſulere poteſt.

VIII.

VIII.

Horum itaque ductus perſuaſusque rationibus, imò ab ipſa cum *Rolfinccio l. c.* veritate convictus, tunicam narium internam, ob nervos, quibus gaudet, multos, maximè ſenſilem, glandulis ſubſtratis viciniſque, nec non vaſorum, quibus colluvies adfluit, copiâ, divitem, exculpatô cerebrô, *ſubjectum irritationis* ſubſtituo, quæ ſternutamentis monita, collectam intra ſe & vicinas partes, glandulas palatinas, ſtomaticas, oculares, materiam extrudere ſatagit, huncque in finem ſternutationem, cauſis neceſſariis aliis, mox monſtrandis in ſubſidium vocatis, commovet. Conſentiunt in hunc locum biga præprimis inſignium Anatomicorum *Th. Bartholinus anat. l. 3. c. 1. Nathan. Highmorus disq. Anat. corp. hum. l. 3. c. ult.* & plures, eandemque quotidiana experimenta ſuffulciunt, quæ hac, quôquô modô irritatâ parte, non aliâ, ſternutamenta fieri monſtrant, nunc crebriora nunc rariora, nunc faciliora aut laborioſiora, quò magis vel minus ſenſilem hanc homines partem accepere, fruſtra & ſine ſternutatione titillatis, aut vellicatis ſubinde, in vulneribus cerebri, aut occaſione quâcunque aliâ, membranis cerebri & cerebrô ipsô, ipſâ hic loquente experientiâ.

IX.

Hunc autem locum quâ vi modoque afficiant ptarmica, valdè obſcurum eſt, cum non modò quicquid vitioſi in naribus inſidet aut vicinia, modeſtè, ſine ſtrepitu morſuque, eliciant, ſed peculiari planè, eoque mirabili ſternutationis motu excutiant, totique penè corpori vim inferunt. Prius cum errhinis cæteris & apophlegmatiſmis commune habent, paribusque ferè viribus ut hi palatum, ita nares illa, ſollicitant & emungunt. In ſpecie verò operari creduntur ex doctrina *Galenica*, vel occultâ vi, ſeu totâ, ut loquuntur, ſubſtantiâ, quâ materiam in capite contentam alliciunt, vel manifeſtâ, & quidem caliditate, ſubtilitate, acribus, detergentibus, nitroſis viribus, ſuperficialiter corpori ſuo inhærentibus, ut facilimè à calore noſtro moveri, penetrare, cerebrum membranasque excalefacere, humores liquare, fundere, naturamque ipſam in expulſionem per nares irritare, vel ſimpliciter, vel cum ſternutatione valeant, *Plinius*

vim

vim cauſticam, imò ignem incuſat. Chymici ad θia ſua confugiunt, tam fixa quàm volatilia; *Georg. Wolffg. Wedelius* ſpicula ſalina vocat, quæ quò magis ſibi relicta ſunt, eoque magis ſtimulant, jam ptarmica, quò minus & magis obtuſa, jam errhina audiunt, *de medicam. facult. l. 2. ſ. 2. c. 11.* præprimis θia volatilia hîc efficacia ſunt, quæ atomis acutis ſeu poris ſubtilibus nares feriunt, *de ſal. plant. volat. c. 7. eôdem* adſtipulante ad *Carthefianorum* mentem, qui atomos inæqualiter figuratas ſubornant.

X.

Quicquid ſit de nominibus, quorum conciliationem *Herm. Grube l. c. artic. 1.* monſtrat, tenuibus, penetrantibus, & mordacibus prædita viribus medicamenta hic requiri, extra dubium eſt, resque ipſa loquitur; hæc verò non tam opus habent adſcenſu ad cerebrum, ut communis judicat ſententia, quàm in membranam narium internam, vaſa & ſubjectas glandulas, unde ſcaturiginem hanc vocant, aperiendo, liquando, fundendo, irritando. Membrana enim narium non modò ob multos nervos, quibus gaudet, maximè ſenſilis, ſed & glandulis ſubſtratis, & vicinis, vaſorum copiâ abundat, ut multa colluvies confluere, ſtagnare in ſpongioſa ſubſtantia, indeque facilè exſpui poſſit. Eunt ſcilicet huc arteriæ, ſanguinis ad cerebri nutritionem & ſpirituum animalium confectionem, delatrices, quæ in ſanguinis feliciorem depurationem, velut in veſtibulo, hîc ante cerebrum, ſcorias nonnullas deponunt; eunt huc lymphatica vaſa, quæ inter præprimis canaliculi, à punctis lacrymalibus in nares deſinentes, notandi, qui ſuam etiam lympham procul dubio acriorem hic evomunt, unde angulô oculi compreſsô, ſternutatio impeditur, impeditô hoc acris lymphæ deſcenſu, *vid. Th. Bartholini anat. quartùm reformat. l. 3. c. 8.* propinquæ his ſunt glandulæ, à *Nicol. Stenone* deſcriptæ *in obſerv. Anat. pag. 101. & ſeqq.* unde oriunda exigua excretoria, fuſum ſecretumque à ſanguine de facili emittunt humorem. Nullum dubium etiam eſt, quin ex cerebro in nutritione reſiduo cum ſanguine multæ humiditates excrementitiæ per ſinus craſſi meningis ad venas jugulares revehantur & ad partes has circa nares & os, ſeu ordinaria emunctoria, deponantur, ſubſcribente *Rolfincio l. c.*

X I.

Quà poſterius, quæſtio longè difficilior reſtat, unde motus ille talis & tantus ſternutatoria ſequens? *Caſpar. Hofmannus*, ſternutatio quomodo fiat, difficilimum explicatu dicit, *path. parv. c. 25. §. 5.* imò opus tam mirabile habet, ut nemo hactenus Medicorum aut Philoſophorum modum quo fiat, explicarit, unicumq; hoc, ut *Crato* morbi comitialis, ita hic ſternutationis naturam & proprietatem, ante vitæ ſuæ exitum, cognoſcere votum habuit, *Inſtitut. l. 5. c. 36. comm. in Galen. de uſ. part. c. 6. num. 597.* Tentarunt tamen omni tempore hujus Antiquiores & Recentiores naturam explorare; quorum omnium ſcrinia expilare nunc animus non eſt; *Hippocratis & Galeni*, *Veterumque* aliorum mens ex *7. aph. 51. & in comm.* nec non apud *Gorrhæum in definit. med. ſub voce πταρμὸς*, abunde patet. *Hieronymus Capivaccius* cum communi turba motum hunc accerſit à motu expultricis cerebri depravato, à re nares & cerebrum moleſtante excitato, & adjuto motu muſculorum capitis & thoracis, ut expellantur, quæ naribus aut anterioribus cerebri partibus infeſta ſunt, *Bartholomæus Paſchettus* vi ptarmicorum adeò infeſtari cerebrum credit, ut ſe dilatet & comprimat, ad expellendum id, quod moleſtum eſt; nimirum Author hic vulgarem illam opinionem ſequi videtur, cerebrum more cordis ſyſtolen & diaſtolen indeſinenter facere, eòque magis, quò magis à ptarmicorum acrimonia læditur, ut hoſtem expugnet. Nec multum ab his *Sennertus* abit, qui naturam ad excretionem hanc duplici motu uti ſcribit, alterô narium & cerebri, quæ moleſtantur, expultrice, alterô nervis, veluti longis quibusdam brachiis in thoracem demiſſis, ut loquitur *Galenus 2. de ſympt. cauſ. 5.* per hos illum contrahit, per oſſa verò, quæ ἠθμοειδέα vocantur, ipſum ſpiritum emittit, *l. 2. inſt. p. 3. ſ. 2. c. 5.* & quidem cum ſtrepitu & ſono, quoniam per anguſtum ipſi exitus eſt. *7. aph. 51.* Verùm enim verò ut cerebri affectum ſternutationem ex dictis non credo, non concedo, ita nec à motu ejus depravato, qui nullus eſt, fieri perſuaderi mihi patior; unde enim & quis ille cerebri, quod naturaliter quieſcit, motus? nec ipſum in ſe cerebrum nec in membranis ſuis naturaliter ita palpitat, aut contrahitur, nec ſi offenditur, vel

vulneratur, p. n. motum hunc ſumit, teſte iterum experientiâ, & ab hac edoctô *Malachiâ Thruſtone animadv. in diatr. de reſpir.* ſed fieri hoc omne, qua præſens, ab irritata narium membrana credo, quæ rem moleſtam, introrſum revocatô atque altius ductô ſub inſpiratione ſpiritu multô, eodemque mox majori vi ſub exſpiratione redditô, per confertos tunicæ poros, & anfractuoſos narium meatus, cum aëre fractô & alliſo, unde clarè ſonant nares, & bifores quidem ut plurimum dupliciter, expellere conatur.

X I I.

Venit autem in ſubſidium ſucceſſus felicioris multorum muſculorum nixus validiſſimus, præcipuè autem thoracis & diaphragmatis, nec non abdominis univerſi, ut dum valide præſertim ſternuimus, experiri de facili poſſumus. Thoracicos verò cum alii non pauci attingant, tum eorum quibus caput movetur, tum qui in extremo corpore ſiti ſunt, ut nec ipſi etiam glutæi ab ea, quæ ſternutando fit, ſuccuſſione immunes ſint, id quod in majoribus oſſis ſacri vulneribus Chirurgi ſæpius obſervarunt, inde caput quidem cunctum, collum, thorax, propter muſculos ſuos violenter quaſſantur, non item cerebrum privatim, non membranæ ejus ſub cranio obviæ; quin imò non illas ſolum partes, ſed & peritonœum, ventriculum, inteſtina in conſenſum trahi, univerſum corpus concuti, per experientiam quotidianam diſcimus; ita enim peritonœum ſubinde ruptum, herniam detruſis in ſcrotum inteſtinis relictam graviſſimam, dentes excuſſos, cibum & potum in ore & faucibus hærentem ejectum, fruſtum ſagittæ poſt 25. annos rejectum, in interiori hærentia aure expulſa, calculos ex renibus & ureteribus, ex utero fœtus exploſos, flavedinem ictericam cutis diſſipatam, humores de imis pulmonibus eliſos, imò vitam ipſam profuſam, obſervationes prolixè loquuntur, pluraque circa uſum iterum patebunt.

X I I I.

Interim ad ſternutatoriorum *materiam*, ſternutationis inſtrumenta, pergo, quæ varia ſunt, ſimplicia & compoſita; ex illis & quidem *vegetabilibus* petita notiſſima rad. ari. hellebor. utr. i-

reos

reos noſt. lil. convall. pyreth. ptarmic. raphan. marin. fol. majoran. naſturt. nicotian. ocymi, piperit. ptarmici, flor. lil. convall. ſem. ſinap. triti., ocymi, capſici, nigell. ſucc. euphorb. elater., aromata caryophyll. pip., Zingib. ex *animalibus* caſtoreum, ex *mineralibus* ſal, vitriol. ſulphur, acria omnia, purgantia ſale imprimis volatili acriori pollentia, errhina majori doſi præbita & ſimilia, apud Inſtitutioniſtas alioſque ubique obvia; imò ἀποφλεγματίζοντα ptarmica fieri, ut hæc ἀποφλεγματίζοντα, ſi liquor per nares reſupinatô capite in ſumma faucium tranſierit, non malè judicat *Schneiderus l. 3. de catarrh. ſ. 1. c. 11.* Hæc *Julius Cæſar Claudin. de ingreſſ. ad infirmos l. 2. c. 16. Weckerus antid. ſpecial. l. 2. ſ. 11. Quercetanus pharm. reſtit. c. 18. Schrœderus l. 2. pharmac. c. 55. Rolfinccius m. m. ſpecial. comm. l. 6. ſ. 4. c. 2.* copioſâ farragine, & formularum varietate ſuggerunt: Suum enim hic cuique pulchrum, ſua cuiq; voluptas; potiſſimum autem laudantur, quæ in forma pulveris ſicca adhibentur; fortius enim hæc operari creduntur humidis, & eò magis quò ſubtiliora, intimius enim penetrare & inhærendo magis ſtimulare putantur: attrahuntur, vel inſpirantur, vel per calamum, arundinem, pyxidem, inflantur; aliis tamen liquida etiam placent, ut ſunt ſucci, aq. olea ſpiritus, ex prioribus & ſimilibus elicita, vel mediæ conſiſtentiæ, linimenta, unguenta, naribus imbibēda, illinenda &c. Veteres humida per canales aut tubulos injiciebant, quos ῥυνεγχύτας appellabant; *Largus* cornuum meminit, quibus infundebātur *de compoſ. med.* Delectantur nonnulli turundis, peſſulis ad pyramidis formam extructis, ubi ſpecies ſternutatoriæ Gum̄i tragac. terebinth. vel mucilagine aliâ excipiuntur, & cum cera & ol. q. ſ. in formam dictam ædificantur, quorum extremitati, dum applicantur, filum alligatur, ut ad lubitum revocari poſſint. *vid. Author. cit.* Inter cœtera non poſtremum locum merentur ſpec. diatab. Mynſicht. diamajoran. pulv. ſternut. Auguſt. Norimberg. imò omnibus his ſoli flor. lil. convall. cum pulv. tabac. ſicci miſti ſubſtitui interdum ſolent: qui ſumptus ferre poſſunt, ambr. & moſch. aliquid adjiciunt. Chimici ſpiritus & ōia volatilia urinæ, fuliginis, ſalis ammon. ſpir. vitriol. ſulphur. aliaque extollunt. Ptarmicum ☿riale laudatum apud *Th. Bartholinum deſcri-*

bitnr. c. 4. epiſt. med. 92. Quercetanus ſuffumigium ſternutatorium ſolô odore operans, ex helleb. n. & maſtiche parat, *tetrad. graviſſ. tot. cap. effect. c. 13.* Alii ſolo aceti vapore contenti ſunt.

XIV.

Sed ne quid nimis, nec intempeſtivè! ut enim verè *Naſo* de medicamentis in univerſum:

Temporibus medicina valet; data tempore proſunt
Et data non aptô tempore vina nocent.

Ità nec ſternutatoria extra hunc teli jactum ſunt, nec promiſcuè quocunque tempore morbi, ægrique ratione non habitâ, applicita juvant. Vertiginem multarum horarum poſt crebra ſternutamenta notavit *Guern. Rolfinccius disq. Anat. l. 6. c. 56.* viſum his turbatum, imò cœcitatem utroque in oculo ſubortam, idem *l. c.* & *Fabrit. Hildanus c. 1. obſ. chir. 24. c. 2. obſ. 13.* teſtantur, odoratum abolitum idem *Hildanus c. 4. obſ. 13.* menſtruum profluvium periculoſiſſimum inde natum *c. 3. obſ. 53.* epilepſiam inſecutam *Cardanus 5. aph. 47. obſervarunt*, Pluraque alia incommodâ apud *Chryſoſtomum Magnenum de tabac. l. c. Martin. Schookium de ſternutat. c. 17. ephemerid. nat. curioſ. anni 3. obſ. 138.* videre licet; imò mortem ipſam inſecutam *Cardanus l. c. Hildanus c. 3. obſ. 58. c. 4. obſ. 12.* animadverterunt. Igitur, ubi nullum in mora periculum eſt, non, niſi evacuatô optimè corpore, non, niſi plethorâ ſolutâ, jejunô ventre, ne coctioni impedimento ſint, aut per ſuperiora aut inferiora cibus redeat, locum habent. Exulent, ubi nares ulceribus tumoribusque obſeſſæ ſunt, laxis vaſorum orificiis laborant; ibi eroſio major, hic ſanguinis fluxus metuendus. Nocent, ubi oculi ægrotant omnium ferè votis; *Magnenus l. c.* ex inſano tabaci ſternntatorii uſu cryſtallinum humorem corrugatum vidit; cœcitatem tamen diuturnam his ſublatam ex ore alieno *Th. Bartholinus cent. 4. epiſt. med. 92.* memorat: In epilepſia, vertigine, multis etiam non ſine ratione ſuſpecta ſunt; quibus de tamen plura jam circa uſum. Obſunt pulmonibus exulceratis, hœmoptoicis, hernioſis, uterum gerentibus; hîc fœtui periculum, majorem ibi inteſtinorum prolapſum minantur: plura vid. apud *Wedelium l. c.* diuturna in nonnullis conſuetudo & nimia familiaritas hæc non

raro

rarò explodit; exiccari enim continuô nares uſu, indurari tunicam callumque obducere videtur, ut morſum amplius non ſentiant, non curent; hac laborantem ptarmicomaniâ *Magnenus* novit *l. d.* qui die unico pulveris ſternutatorii ℥jv. naſo ſuô inutiliter perdidit. In majorem cautelam *Walæus m. m.* quantitatem etiam ptarmicorum diſtinguit in infimam, ſi bis vel ter operantur, mediocrem, 6. aut 7. ſumma, 18. 20. *de humor. loco vagant.*

X V.

Tandem de *Uſu* quæritur: quo de ſi veteres audias, evacuari ptarmicorum ope præcipuè per nares pituitoſum, imò quicquid vitioſi in cerebro, vel circa hoc congeſtum eſt, ſive vaporoſum, ſive humoroſum, mediantibus cribri foraminibus, volunt; hisque emunctis à variis cerebrum præſervari & curari morbis, hinc benè olim cerebro auguratos, benè hujus ſub moderato ſternutamento valetudini precatos, hoc benè valentis cerebri indicium arbitratos eſſe autumant. Verùm quàm labili hæc ſententia talo inſiſtat jam conſtitit, nec opus eſt pluribus; id igitur nunc dicam ſolùm quod ex hypotheſi ſuperiori fluit, imò quod ipſa, ſi voce uti poſſet, natura affirmaret, *Rolfinccìô arbitrô l. c.* ptarmica tot hactenus decantata laudibus, non in cerebrum ceu particularia hujus emunctoria, ſed in ſpongioſas narium partes, membranam, glandulas, vaſa varia vires ſuas ſpargere, has irritare, aperire, hinc mucoſa, aquoſa, ſeroſa, vitioſa alia evocare, tractisque narium, capitis, thoracis aliisque confiniô aliquô cohærentibus muſculis in ſubſidium, per has & alias, qua porta patet, partes, moleſtam quamcunque ferè corporis ſarcinam violentô motu expellere. Utut autem ita modô, quô hactenus creditum, cerebrum per ſe & proximè per cribroſi foramina oſſis emungi, aut ſublevari non cenſeam ſed ſanguinis verius, quod hîc excutitur, totius purgamentum habeam, cum *Schneiderô*, *Rolfinccìô*, *Schookio*, *l. c.* per accidens tamen, vacuatis his ex naribus peccantibus humoribus, ut toti ſanguini, ita vel maximè cerebro benè conſuli, compluribus hujus morbis imminentibus in occurſum iri, præſentibus ſæpè per ſternutamēta medelā adferri, hinc bonum benè diſpoſiti cerebri indicium hauriri poſſe, violentumque hunc ſternutationis motum fauſtis ominibus dignum ſubinde, cenſeo.

Optimè in rem hanc, ut ubique, *Judicioſiſſimus Rolfinccius*: debuit, inquit, omninò alimentarius ſingulas in partes deferendus ſanguis ſpoliari ſuis ſcoriis, imprimis verò cerebro ceſſurus in alimentum. Purus hic eſſe debebat, ὡς δυνατὸν, ideò in veſtibulo mundari debebat, ſeorſim poſitis inquinamentis & retrimentis: ablegantur ergò illa (qua præſens) per carotidis internum ramum exteriorem, ad ſpongioſas narium partes, ſinum etiam conferentibus jugularium apicibus, impetuque per ſternutatoria datô feliciter expelluntur. *l. 2. anat. disq. c. 20. l. 6. c. 56.*

X V I.

Ut vel ideò magna ſemper ſternutatoriorum in cerebrum merita, imò in vitæ valetudinisq; omnium ferè partium præſidium, beneficia laudarint, implorarint, *oculatiores Practici*. In capitis dolore, hoc narium deſtitutis beneficiô valdè familiari, ſacra anchora ſunt, hisque aliis ne quicquam proficientibus *Paulus Renealmus* mucum innumeris permiſtum vermiculis excretum vidit cum levamine. Phreniticis proficua judicantur non modo, ex communi ſuffragio, ubi abſceſſus rumpendus venit, ſed & cum materia ad cerebrum ruens diſſipanda, adſtipulante *Peredâ in Paſchal.* in vertiginoſis ſuſpecta quidem potiſſimis reddit *Lud. Septalius* ob rationes *6. animad. §. 47.* adductas; mitiora tamen quæ cacochymiam ſeroſam in cerebrum irrupturam avertere norunt, non adeò reformidanda videntur; nec quæ metuit Author, corpore debitè purgatô adeò timenda, *Sennerto* etiam conſentiente *l. 1. pr. p. 2. c. 4.* Excitantur his epileptici ſecundum *Henr. ab Heer obſ. opidò rar. 24. Balthaſ. Timæum l. 1. epiſt. med. 9.* quibus hæc ideò quotidiana imperat *Th. Williſius path. cereb. c. 3.* apoplecticis præſentaneum hinc auxilium promittunt *Lazar. Riverius pr. med. tom. 2. l. 3. c. 6. Rolfinccius conſult. l. 1. conſ. 16.* Catalepticis præſcribit *Henr. ab Heer. l. c. obſ. 3.* frigidæ cerebri intemperiei *Riverius l. 1. pr. c. 1.* paralyſi *Roder. à Fonſeca l. 1. conſult. med. 17.* ordinat; emunguntur enim his impuri ſanguinis ad loca affecta tendentes ruentesque atomi, antequam cerebrum ſalutant, & minuuntur. In oculorum affectibus potiſſimis, ob narium cum illis vicinitatem, & facilem conſenſum, exeſſe ferè ab omnibus jubentur; depurare tamen & hîc ſanguinem antequam

ad

ad oculos eat per carotidas arteriolas poſſe, ſana ratio dictitat, nec ipſe ignoraſſe hoc *Hippocrates* videtur, qui hôc tituló commendat *l. de loc. in hom.* quem cum adverſa parte *Mercurialis l. pr. c. 33.* conciliat; per nares ſuperfluæ in ptyaliſmo humiditati viam monſtrant; his in catarrhis ad nares, fauces, pulmones locum dant *Rolfinccius diſp. de his. Mermannus l. 2. conſil.* nec non *Philoſophus per ignem l. aſthm. & tuſſ.* pituitæ in bronchiis pulmonum difficulter mobili, & conſequenter pertinaci hinc ortæ tuſſi occurrunt, ex 2. *ſympt. cauſ. 5. & 6.* Cur ſingultum ſedent ſternutatoria ex *6. aph. 13.* non una omnium interpretum mens eſt, qui videri poſſunt: ſive ſecundum nonnullos diaphragma hic ſolicitetur primariò, ſive ventriculus, moleſtum hæc vaporem violentô impetu diſcutere norunt, vide *Malach. Truſt. l. c. ſ. 15.* in alvi duritie, deorſum compulſô diaphragmate conſtrictisque abdominis muſculis, contentas in inteſtinis feces promovent, ſecundum *Th. Bartholinum anat. l. 2.* in obſtructionibus aliis facultatem irritant expellentem, humores obſtruentes loco movent, effluxuique violentô motu optatam occaſionem præbent; quô fortè fine etiam melancholiâ hypochondriacâ laboranti *Th. Mermannus l. 4. obſ. 30.* propinavit. Valent in icterico diſſipando colore, teſte *Wilh. Rondeletio meth. cur. l. 3. c. 34. Rolfinccio conſult. l. 8. conſ. 20.* Nec deſunt qui calculo ex ureteribus expellendo, ſubſidio muſculorum lumbarium, commendare audent; quod tamen anceps *Schneiderus* remedium *de oſſ. cribrif.* dicit; molam pellere ſub vehementiori totius corporis concuſſione, *Rodericus 3. de morb. m. 8. Timæus l. 3. epiſt. med. 40.* largiuntur: juvant uterinis moleſtatas, armant animantque fortiter, extremâ urgente neceſſitate viribusque præſentibus, ex difficili laborantes partu, ex *5. aph. 35.* experimentum hujus egregium *Harveus* de partu ſuggerit; aliud magis mirandum *Henr. ab Heer l. c. obſ. 14.* notavit, ubi caput ſub difficultate partûs in matrice relictum ſternutamentô fuit rejectum, ut ad 18. pedes per conclave ſphæræ ſe inſtar volutarit; feliciter ſecundinis tardantibus calcar addunt, *5. aph. 49.* album uteri fluorem, fomentum mali ſubducendo, cohibent, ex *Rolfincciô Anat. l. c.* matricis imò abſceſſus etiam rumpere *Sennertus eſt author*,

thor, l. 4. prax. p. 1. ſ. 2. c. 13 Artubus extremis dolentibus, tumentibus brachiis, pedibus, proſunt, dum ſerum, ſanguinis aurigam, evacuant, & frenum quaſi furioſo hujus impetui injiciunt; ita podagricus ex conſilio *Ulrici Ducis Würtembergiæ* intra ſingula decendia ſemel majoraná cum origano naribus inditâ, magnam muci & pituitæ copiam extraxit, nec unquam podagram amplius ſentiit, apud *Welſchium in ſyllog. cur. & obſ. med. Jerem. Martii obſ.* 12. Quid multis? ipſi morti imperare, agonizantes erigere, ſopita vitæ veſtigia reducere ex *Foreſto & Fort. Fidelis relationibus med.* abunde videre eſt. Nimirum, ſub valida partium omnium concuſſione, non poteſt non ſanguis alicubi reſtitans agitari, flammaque vitalis interitui proxima excitari, ut ad ſe redeat, ſuumque iterum circulum maſſa ſanguinea ſequi incipiat.

Tantum de *Medicamentis Sternutatoriis* hac vice dixiſſe ſufficiat: æquum interim mihi à Benevolo Lectore promitto judicium, ſi non in omnibus ſatisfecerim; conſiderabit enim id, quod Latinitatis parens, *Cicero* habet *orat. 54. quæ eſt Philippica 12.*

Cujusvis hominis eſt errare.

DEO TER OPTIMO MAXIMO
pro conceſſa gratia ſit

LAUS HONOR ET GLORIA IN SEMPITERNA SECULA.